

*Professionele
organisatie*

81

'Doen wat helpt'

Onderzoek naar de samenwerking tussen onderwijs en zorg in Zutphen

Mechtild Derriks

‘Doen wat helpt’

Onderzoek naar de samenwerking tussen onderwijs en zorg in Zutphen

Machtild Derriks

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Derriks, M.

‘Doen wat helpt’. Onderzoek naar de samenwerking tussen onderwijs en zorg in Zutphen.
Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

ISBN 978-90-6813-899-3

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave:

Kohnstamm Instituut

Plantage Muidergracht 24, Postbus 94208, 1018 TV Amsterdam

Telefoon: 020-5251226

<http://www.kohnstamminstituut.uva.nl>

Copyright © Kohnstamm Instituut, 2010

Dit onderzoek is gefinancierd uit het budget dat het ministerie van OCW jaarlijks beschikbaar stelt aan de LPC ten behoeve van Kortlopend Onderwijsonderzoek dat uitgevoerd wordt op verzoek van het onderwijsveld.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Context	9
1.1 Inleiding.....	9
1.2 Vraagstelling.....	10
1.3 Opzet en uitvoering van het onderzoek.....	10
2 Het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen: documentanalyse .	13
2.1 Typering werkwijze	13
2.2 Uitgangspunten	15
2.3 Aanbod.....	16
2.4 Betrokken partijen op uitvoeringsniveau	18
3 Het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen: gesprekken sleutelfiguren	21
3.1 Zaken die goed gaan	21
3.2 Verbeterpunten	28
3.3 Overdraagbaarheid	31
4 Het Onderwijs Zorg Steunpunt Isendoorn	35
4.1 Samenwerkende partijen.....	35
4.2 Aanleiding.....	35
4.3 Vormgeving van de samenwerking	36
4.4 Typering werkwijze	36
4.5 Zaken die goed gaan	37
4.6 Overdraagbaarheid.....	39
5 Conclusies	41
Bijlage	43

Samenvatting

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de samenwerking tussen onderwijs en zorg in Zutphen. Zowel het functioneren van de bovenschoolse voorziening voor de scholen van het Samenwerkingsverband - Voortgezet Onderwijs Zutphen e.o., het Onderwijs Zorg Centrum (OZC), als het functioneren van het Onderwijs Zorg Steunpunt (OZS), een voorziening op een van de vo-scholen van het samenwerkingsverband, wordt vanuit het perspectief van een aantal betrokkenen gedetailleerd beschreven. Centraal in het onderzoek staat de werkwijze van beide voorzieningen en de overdraagbaarheid daarvan. Het onderzoek is kwalitatief van aard en omvat een beperkte documentenstudie en (telefonische) bevraging van een elftal sleutelfiguren.

Werkwijze van het Onderwijs Zorg Centrum

Het OZC is bedoeld voor de (tijdelijke) opvang en begeleiding van leerlingen die op de eigen school ernstige problemen ondervinden en voor wie hun school geen geschikte oplossing voor handen heeft waardoor zij dreigen af te haken.

Het OZC heeft een divers hulpaanbod. Het OZC biedt verschillende trajecten waarin onderwijs en zorg worden gecombineerd: tijdelijke dagopvang, naschoolse opvang en ambulante hulpverlening op de school (zgn. integrale onderwijszorg-arrangementen). Ook wordt op het OZC, indien nodig, onderzoek, observatie en diagnostiek verricht om de problematiek van een jongere helder te krijgen en een handelingsplan op te stellen. Daarnaast verzorgt het OZC crisisinterventie, gezinsbegeleiding en is het OZC voor de vo-scholen beschikbaar voor consultatie en advies (vraagbaakfunctie).

Het team van het onderwijs zorg centrum is samengesteld uit docenten uit het speciaal onderwijs en hulpverleners (ambulante hulpverleners, gedragswetenschappers, pedagogische medewerkers / activiteitenbegeleiders).

De medewerkers van het OZC werken structureel samen met een aantal relevante partners als het gaat om de aanpak van jongeren met problemen: het OZC heeft vaste contactpersonen bij Bureau Jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg (GGNet), de ambulante begeleiding van cluster 4 van de SOTOG, verslavingszorg (Tactus) en Algemeen Maatschappelijk Werk. De vaste contactpersonen van Bureau Jeugdzorg

en GGNet zijn bovendien enkele dagdelen per week op het OZC actief. Al deze personen vormen samen het ‘vaste brede multidisciplinaire OZC-team’.

Belangrijke uitgangspunten van de werkwijze van het OZC zijn:

- De school van herkomst blijft verantwoordelijk voor de leerling
- Onderwijs en jeugdzorg werken samen, bieden een gezamenlijk aanbod
- Vaste medewerkers met hun eigen benodigde specialismen werken samen in een team
- Bij het bieden van een passend onderwijs- en zorgaanbod staat het belang van de leerling centraal

Het succes van het OZC

Alle geïnterviewden zijn enthousiast over het functioneren van het OZC. Men ziet vooral voordelen vergeleken met de situatie van vóór het OZC. De volgende positieve aspecten worden genoemd: de goede onderlinge samenwerking, niet alleen de samenwerking tussen de teamleden onderling, maar ook de samenwerking met de scholen, de contacten met de ouders, de vraagbaakfunctie die het OZC voor scholen vervuld, het ontbreken van bureaucratie, het praktisch handelen, de samenstelling en expertise van het team, de bereidheid van belangrijke partijen om in het OZC te investeren.

Overdraagbaarheid van het Onderwijs Zorg Centrum

Algemeen bestaat de indruk dat de voorziening goed overdraagbaar is. In feite vindt men dat het concept dat ten grondslag ligt aan het Onderwijs Zorg Centrum, het idee, de manier van werken, de methodiek, goed overdraagbaar is. Toch acht men de overdraagbaarheid ook gebonden aan enkele voorwaarden. Randvoorwaarde vindt men dat één van de betrokken samenwerkende organisaties eindverantwoordelijke is, inhoudelijk en financieel.

Werkwijze van het Onderwijs Zorg Steunpunt

Vanaf september 2009 functioneert er in één van de scholen van het samenwerkingsverband Zutphen e.o. een Onderwijs Zorg Steunpunt (OZS), voorlopig als proefproject. Het OZS is opgezet om problemen bij leerlingen snel te signaleren en docenten én leerlingen op de werkplek te ondersteunen bij de aanpak van die pro-

blemen. In het OZS werken onderwijs en zorg samen. De volgende partijen zijn betrokken:

- De zorgcoördinator van de vo-school
- Een ambulante hulpverlener van het OZC
- Twee ambulante begeleiders van SOTOG

Daarnaast kan een beroep gedaan worden op de orthopedagoog van de school.

Voorzitter is de locatiemanager van het OZC.

Het OZS-team komt wekelijks bij elkaar om de lopende en de nieuwe probleemgevallen te bespreken. Daarnaast is er dagelijks ambulante begeleiding op de school aanwezig. De ambulante begeleiders zijn twee vaste personen (vanuit cluster 4) die de beschikking hebben over een eigen ruimte in de school voor het wekelijkse overleg en voor directe ondersteuning van docenten en leerlingen.

Het succes van het Onderwijs Zorg Steunpunt

Ondanks de korte periode dat het OZS nu functioneert, noemen de geïnterviewden veel aspecten die goed gaan. Docenten maken daadwerkelijk gebruik van de mogelijkheden tot ondersteuning en advies en beschikken daardoor eerder over middelen om een zorgleerling beter aan te sturen en te begeleiden. Het Onderwijs Zorg Steunpunt leidt tot kwaliteitsverbetering van de zorg in de school door bijscholing in de praktijk. Docenten worden op de werkplek ondersteund. Ambulante begeleiders zijn nu meer in de school aanwezig, maken meer deel uit van het onderwijsproces en kunnen veel meer dan vroeger docenten en leerlingen aanspreken en ondersteunen. Door de relatie met het Onderwijs Zorg Centrum zijn de achterliggende voorzieningen gemakkelijk toegankelijk.

Overdraagbaarheid van het Onderwijs Zorg Steunpunt

Ook de werkwijze van het OZS vindt men gemakkelijk in andere scholen toe te passen. Er is echter wel één belangrijke voorwaarde voor het goed functioneren van het OZS: het kunnen terugvallen op het OZC. Het is de vraag of een OZS op vo-school wel goed kan functioneren als er niet zoiets als een OZC op de achtergrond beschikbaar is.

Tot slot

We kunnen concluderen dat zowel het OZC als het OZS stimulerende voorbeelden zijn van samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg. Waar elders die samenwerking heel vaak tot problemen en knelpunten leidt, heeft deze samenwer-

king in het samenwerkingsverband Zutphen geleid tot vermindering van bureaucratie, versnelling van de hulpverlening en uitwisseling van expertise.

Als good practices zijn het OZC en het OZS ook zeker te benutten in het kader van het beleid 'Passend Onderwijs'. Ook 'Passend Onderwijs' is gericht op betere samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg met zo weinig mogelijk bureaucratie en zo helder mogelijke procedures.

1 Context

1.1 Inleiding

Sinds begin 2006 functioneert er in Zutphen het Onderwijs Zorg Centrum (OZC). Het OZC is een bovenschoolse voorziening voor alle scholen die deel uitmaken van het Samenwerkingverband - Voortgezet Onderwijs Zutphen (Swv-VO). Het OZC voorziet in (tijdelijke) opvang en begeleiding van leerlingen van het samenwerkingsverband die op school dusdanig ernstige problemen ondervinden dat zij daarvoor dreigen af te haken. Dat kunnen allerlei problemen zijn: problemen bij het leren, in de persoonlijke ontwikkeling, de thuissituatie of de vrijetijdsbesteding. In ieder geval gaat het om problemen van leerlingen die belemmerend zijn bij het volgen van regulier onderwijs en waarvoor de school geen geschikte oplossing voor handen heeft.

Het OZC Zutphen is een gezamenlijk initiatief van een tweetal organisaties voor de jeugdhulpverlening (Lindhout en Pactum) en het speciaal onderwijs (Stichting Speciaal Onderwijs Twente en Oost Gelderland, SOTOG). Deze onderwijs- en jeugdhulpinstellingen werkten in Doetinchem al succesvol en intensief samen in een vergelijkbaar initiatief. De opdracht om een voorziening voor dreigende schoolverlaters in Zutphen te creëren was afkomstig van de gemeente Zutphen en het Samenwerkingverband - Voortgezet Onderwijs (Swv-VO) Zutphen e.o.

Kader van de opdracht was het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters in de regio. De nieuwe voorziening moest een oplossing bieden voor het probleem dat er voor een toenemend aantal jongeren met een meervoudige problematiek bij bestaande reguliere voorzieningen onvoldoende passende opvang en begeleiding was. Er was behoefte aan een plek voor de (tijdelijke) opvang van jongeren die problemen hebben die te zwaar of te complex zijn voor onderwijs in de reguliere setting en die niet geïndiceerd zijn voor het speciaal onderwijs. Het gaat om jongeren voor wie de zorg van de school niet langer toereikend is, die wél onderwijs en zorg nodig hebben en die -- wanneer hun problemen worden onderkend en aangepakt -- weer in staat zijn om (een of andere vorm van) onderwijs te volgen.

De Stichting Speciaal Onderwijs Twente en Oost Gelderland (SOTOG) en de twee jeugdhulporganisaties Pactum Jeugdzorg & Educatie en Lindenhout Jeugdzorg Gel-

derland en Overijssel zijn de uitvoerders van het OZC. Hoofdverantwoordelijke voor het onderwijszorgcentrum is SOTOG. De instellingen Pactum en Lindenhout, beide zorgaanbieders, zijn zogenaamde onderaannemers. Pactum is een multifunctionele organisatie gespecialiseerd in jeugdzorg voor kinderen, jongeren en gezinnen. Lindenhout is een organisatie voor Jeugd en Opvoedhulp in Gelderland en Overijssel. Vanuit deze drie organisaties wordt personeel bij het OZC gedetacheerd.

1.2 Vraagstelling

Het OZC, in 2006 begonnen als tijdelijke voorziening, is sinds januari 2009 een structurele voorziening. De werkwijze van het OZC heeft in de loop der jaren steeds verder vorm gekregen en is nog steeds in ontwikkeling. Zo heeft het OZC vanaf 2009 een vooruitgeschoven Onderwijs Zorg *Steunpunt* (OZS) in één van de scholen van het samenwerkingsverband, het Isendoorn College. Dit initiatief is gericht op (vroeg)tijdige signalering van problemen bij leerlingen in de school en realisatie van een adequate aanpak van docenten en hulpverleners in de school.

Vanuit het samenwerkingsverband is gevraagd om een onderzoek naar het OZC met specifieke aandacht voor de organisatie van de samenwerking (aanpak) en de overdraagbaarheid ervan. Dit laatste met het oog op het streven van het samenwerkingsverband om dit model ook beschikbaar te stellen voor het basisonderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs in de regio. Daarbij wordt niet alleen aandacht gevraagd voor de Reboundvoorziening (het OZC), maar ook voor het Steunpunt Isendoorn (het OZS). Dit laatste met het oog op het opzetten van een steunpunt (OZS) in de andere scholen van het samenwerkingsverband.

1.3 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Het onderzoek is kwalitatief van aard en omvat een beperkte documentenstudie en (telefonische) bevraging van een aantal sleutelfiguren

Documentstudie en bevraging van sleutelfiguren

Met het oog op de beschrijving van het samenwerkingsmodel zijn beschikbare documenten bestudeerd en (telefonische) interviews gehouden met sleutelfiguren. De documentstudie is gebruikt om na te gaan wat er al bekend is over de organisatie en werkwijze van het OZC. In de gesprekken met direct betrokkenen lag de nadruk op

de vraag wat het OZC tot een ‘good practice’ maakt en de vraag naar overdraagbaarheid van het model.

Uitvoering van het onderzoek

Voor de documentstudie kon gebruik worden gemaakt van de jaarverslagen (2006/07 en 2007/08) en een voortgangsrapportage uit 2008. De selectie van de sleutelfiguren heeft plaatsgevonden in overleg met de locatiemanager van het OZC. In totaal zijn elf personen die nauw betrokken zijn bij het functioneren van het OZC, geïnterviewd. Met uitzondering van het gesprek met de locatiemanager, vonden de gesprekken telefonisch plaats. De interviews werden aan de hand van een gespreksleidraad gevoerd en duurden gemiddeld drie kwartier tot een uur. (Zie de bijlage voor het overzicht van de geïnterviewde personen.)

2 Het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen: documentanalyse

Voor onderstaande beschrijving van het inhoudelijke en organisatorische concept van het OZC is gebruik gemaakt van het jaarverslag 2007/08 van het OZC en de voortgangsrapportage uit januari 2008. De daar beschreven werkwijze van het OZC is in 2009 nog steeds actueel. Verder is mondelinge informatie benut die door de locatiemanager van het OZC is verstrekt

2.1 Typering werkwijze

Het OZC heeft een hulpaanbod voor jongeren die binnen de eigen school voor regulier voortgezet onderwijs moeilijk te handhaven zijn en voor wie de school geen passend aanbod heeft. Het hulpaanbod betreft alle zorgleerlingen van de scholen van het samenwerkingsverband, ongeacht de gemeente waaruit zij afkomstig zijn, ongeacht de school waarvan zij afkomstig zijn en ongeacht de aard van de problematiek. Het gaat om zorgleerlingen uit het reguliere onderwijs; de leerlingen hebben meestal geen indicatie voor het speciaal onderwijs.

Leerlingen worden over het algemeen via het zorgadviesteam van de school (ZAT) bij het OZC aangemeld. In een crisissituatie kan in onderling overleg tussen school, leerplichtambtenaar en locatiemanager van het OZC besloten worden tot onmiddellijke hulpverlening.

Het OZC heeft een divers aanbod. Het OZC biedt verschillende trajecten waarin onderwijs en zorg worden gecombineerd: tijdelijke dagopvang, naschoolse opvang en ambulante hulpverlening op de school (zgn. integrale onderwijszorgarrangementen). Ook wordt op het OZC, indien nodig, onderzoek, observatie en diagnostiek verricht om de problematiek van een jongere helder te krijgen en een handelingsplan op te stellen. Daarnaast verzorgt het OZC crisisinterventie, gezinsbegeleiding en consultatie en advies aan scholen. (Een uitgebreide beschrijving van het aanbod volgt later in dit hoofdstuk.)

Aan het OZC is een team verbonden waarin expertise van het speciaal onderwijs en jeugdzorg vertegenwoordigd is. Dit multidisciplinaire team van het OZC bestaat

zowel uit docenten (docenten uit het speciaal onderwijs) als uit hulpverleners (ambulante hulpverleners, gedragswetenschappers, pedagogische medewerkers / activiteitenbegeleiders). De docenten zijn vanuit het speciaal onderwijs (SOTOG) bij het OZC gedetacheerd, de hulpverleners zijn gedetacheerd vanuit de hulpverleningsorganisaties Pactum en Lindenhout. In onderstaand schema staat de samenstelling van het OZC-team naar omvang van de formatie weergegeven.

Functies OZC-team	Formatie
Locatiemanager	1,0
Leerkracht	2,0
Pedagogisch medewerker / activiteitenbegeleider	2,2
Ambulante hulpverlener	2,6
Gedragswetenschapper	0,6
Administratieve medewerker	1,0
Huishoudelijk medewerker	0,5

Dit OZC-team werkt onderling nauw samen en is eigenlijk een onderdeel van een groter team. De medewerkers van het OZC werken op hun beurt namelijk structureel samen met een aantal vaste contactpersonen bij Bureau Jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg (GGNet), de ambulante begeleiding van cluster 4 van de SOTOG, verslavingszorg (Tactus) en Algemeen Maatschappelijk Werk. De vaste contactpersonen van Bureau Jeugdzorg en GGNet zijn bovendien enkele dagdelen per week op het OZC actief. Al deze personen vormen samen het 'vaste brede multidisciplinaire OZC-team'. Als we in het vervolg over het OZC-team spreken bedoelen we dit brede multidisciplinaire team.

Het OZC-team werkt nauw samen met de betrokken scholen. Het OZC maakt deel uit van de interne zorgstructuur van de school: een medewerker van het OZC is in het Zorgadviesteam (ZAT) van elke vo-school van het samenwerkingsverband vertegenwoordigd.

Ter versterking van de interne zorg is daarnaast op één van de vo-scholen, het Isendoorn College, vanaf september 2009 een zogenoemd Onderwijs Zorg Steunpunt (OZS) opgezet. In deze pilot werken OZC en school nauw samen.

2.2 Uitgangspunten

Aan de vormgeving van het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen liggen een aantal inhoudelijke uitgangspunten ten grondslag. In de woorden van de locatiemanager:

'er is eerst geformuleerd wat nodig was, dat is cruciaal, en daar is de vormgeving op aangepast'.

- Het Onderwijs Zorg Centrum, de naam zegt het al, biedt de jongeren onderwijs én zorg, onderwijs én hulpverlening. Vanuit één punt, het OZC, werken onderwijs en jeugdhulpverlening met elkaar samen in plaats van langs elkaar heen. Om versnippering tegen te gaan geven onderwijs en jeugdhulpverlening vorm aan een gezamenlijk én sluitend aanbod. Door het OZC wordt daartoe geïnvesteerd in samenwerking met scholen voor voortgezet onderwijs, het speciaal onderwijs, jeugdzorg, jeugdhulpverlening, algemeen maatschappelijk werk en met leerplicht.
- In het OZC-team zijn alle benodigde specialismen vertegenwoordigd die mogelijk van belang zijn voor de aanpak van problemen van zorgleerlingen. Het gaat om een vaste club mensen die als team opereren. Het team heeft de 'vrijblijvendheid afgezworen', voert noodzakelijke acties zelf uit en verwijst in principe niet door naar elkaars of de eigen achterban waardoor het aantal zorgverleners en instellingen waarmee zorgleerlingen (en hun ouders) mogelijkerwijs te maken krijgen aanzienlijk wordt beperkt. In principe 'klaart men zelf de klus'. Hierdoor worden problemen van afstemming en coördinatie beperkt en wordt de slagkracht van de hulpverlening vergroot: de korte lijnen maken snelle(re) hulp mogelijk.
- De samenwerkende partners verplichten zich tot het aanbieden van een passend aanbod van onderwijs en zorg voor elke zorgleerling (dat erop gericht is om de jongere zo snel mogelijk weer terug naar school te krijgen en uiteindelijk op het behalen van een startkwalificatie). Een oplossing of aanpak vinden voor het probleem van de jongere staat daarbij centraal, anders gezegd: de meeste wenselijke oplossing vinden voor de leerling staat centraal, niet het belang van een instelling.
- De school van herkomst blijft verantwoordelijk voor de leerling. De leerling blijft ingeschreven op de school van herkomst en de school zorgt voor het lesmateriaal voor de betreffende leerling op het OZC.

Kern van de visie die ten grondslag ligt aan het organisatie/samenwerkingmodel van het OZC is dat men gericht is op snelle en directe hulpverlening aan zorgleerlingen door te zorgen voor eenvoudiger en aanzienlijk minder bureaucratische procedures

dan gebruikelijk bij de toeleiding naar en de toewijzing van zorg aan leerlingen met problemen, hun scholen en hun ouders.

2.3 Aanbod

Om de problemen van de jongeren daadwerkelijk adequaat en effectief aan te pakken is gekozen voor een gezamenlijke aanpak van jeugdhulpverlening en onderwijs. Het OZC biedt een divers hulpaanbod en verzorgt hulptrajecten op het OZC zelf, ambulante hulptrajecten en hulp in de scholen. Het programma-aanbod van het OZC omvat drie trajecten:

- 1) schakelklassen,
- 2) kortdurende ambulante begeleiding en
- 3) integrale daghulp.

De eerste twee trajecten zijn vrij toegankelijk, voor het laatste traject is een indicatie van Bureau Jeugdzorg (BJZ) vereist.

Naast het aanbod voor leerlingen is er een aanbod op schoolniveau.

Ad 1) Schakelklassen

In de schakelklassen worden leerlingen opgevangen die tijdelijk niet meer in hun klas kunnen meedoen en extra onderwijs en begeleiding nodig hebben. De leerling volgt voor een periode van drie maanden een eigen lesprogramma. Voor de continuïteit en kwaliteit ervan, én om eventuele terugplaatsing te vergemakkelijken, wordt het onderwijs dat de leerling op het OZC volgt, verzorgd door de school van herkomst. Tijdens het verblijf in het OZC kan onderzoek worden gedaan naar eventuele gedrags- en of leerproblemen van de leerling.

De leerling zit in een groep van maximaal acht leerlingen. De leerlingen krijgen veel individuele aandacht waarbij gericht aan hun motivatie wordt gewerkt. Aan de volgende vier aspecten daarvan wordt aandacht besteed:

- Inzicht in de eigen problematiek
- Inzicht in de eigen (on)mogelijkheden
- Bereidheid om te veranderen
- Vergroten van hun zelfvertrouwen (Durven!)

Terugplaatsing naar de school van herkomst heeft prioriteit. (In het schooljaar 2007-08 is 62% van de deelnemers aan OZC-trajecten teruggekeerd naar de eigen school). Als terugkeer niet mogelijk is worden andere opties onderzocht zoals plaatsing op een andere reguliere school voor voortgezet onderwijs, ROC of leerwerktraject of

plaatsing in een ander onderwijszorgtraject. (In het schooljaar 2007-08 is 38% niet naar de school van herkomst teruggekeerd. 12% daarvan is naar een ander school in het samenwerkingsverband gegaan, 19% naar het speciaal onderwijs, 4% is residentieel geplaatst en 3% is naar een school buiten het samenwerkingsverband gegaan.)

De terugplaatsing naar de school van herkomst of de overgang naar een nieuwe school verloopt in fasen en vindt plaats in overleg met leerling, school en ouders. In samenspraak met ouders en school wordt een terugkeerplan opgesteld. Om de ontwikkeling van de leerling na terugkeer in de gaten te houden vinden in de eerste twee maanden regelmatig gesprekken plaats met de leerling en zijn/haar mentor of zorgcoördinator. Daarna wordt het contact afgebouwd.

Indien terugplaatsing van een leerling niet mogelijk is vindt 'warme overdracht' plaats naar andere voorzieningen. Dan verleent het OZC nazorg voor leerlingen en hun ouders die kan bestaan uit: ambulante trajecten vanuit het OZC; coaching van de jongere; huiswerkbegeleiding voor de leerling binnen het OZC; externe hulp, van bijvoorbeeld algemeen maatschappelijk werk of geïndiceerde hulpverlening vanuit een zorgaanbieder of GGNet; schoolondersteuning.

Ad 2) Kortdurende ambulante begeleiding

Deze begeleiding is gericht op leerlingen die in de problemen dreigen te komen, maar nog wel binnen school onderwijs kunnen volgen. Leerlingen die hiervoor worden aangemeld krijgen gemiddeld gedurende zes weken ambulante ondersteuning in de eigen school. Als blijkt dat er langer hulp nodig is wordt dat gerealiseerd in samenwerking met de instelling die deze hulp moet leveren.

Ad 3) Integrale daghulp

De integrale daghulp is opvang voor jongeren die in de omgang met volwassenen, thuis en op school, en vaak ook met hun leeftijdsgenootjes, problemen ervaren. Binnen dit traject is de hulpverlening niet alleen gericht op de jongere, maar ook op het gezin van de jongere. Voor dit traject is een indicatie van BJZ nodig. De hulp vindt plaats na schooltijd, op het OZC, een aantal malen per week gedurende maximaal een jaar. De leerlingen zitten in een groep van maximaal acht jongeren. De begeleiding is in handen van vaste pedagogische medewerkers, de ambulante hulpverlener en een gedragswetenschapper en geschiedt op basis van een plan van aanpak dat is opgesteld door de vaste contactpersoon van BJZ samen met de ouders en de jongere.

Aanbod op schoolniveau

Naast de diverse onderwijszorgtrajecten voor leerlingen heeft het OZC ook een aanbod op schoolniveau. Het OZC is voor de scholen van het samenwerkingsverband beschikbaar voor advies, ondersteuning en crisisinterventie en functioneert op deze wijze als steunpunt en vraagbaak. Bovendien maakt een medewerker van het OZC deel uit van het Zorg Advies Team (ZAT) van elke vo-school van het samenwerkingsverband en ondersteunt en versterkt op deze manier de interne zorgstructuur op de scholen.

2.4 Betrokken partijen op uitvoeringsniveau

Teneinde de opvang en begeleiding van jongeren die problemen ondervinden op school daadwerkelijk zo eenvoudig en snel mogelijk uit te voeren heeft het OZC afspraken gemaakt met diverse partijen in de regio die in dit kader relevant zijn. Dit netwerk van samenwerkingsrelaties wordt hieronder kort beschreven (zie ook jaarverslag 2007/08). Het OZC heeft structurele samenwerkingsrelaties met de volgende instellingen.

- De school van herkomst

Om de terugkeer van de leerling naar de school van herkomst mogelijk te maken worden afspraken gemaakt met de school van herkomst. Het OZC staat op het standpunt dat samenwerking met de school van herkomst voorwaarde is voor een succesvolle terugkeer van de leerling. Daarom houden het OZC en de school tijdens het hele traject van toeleiding naar het OZC, verblijf in het OZC tot en met beëindiging van de opvang en terugkeer naar school contact met elkaar. De samenwerking is in acht afspraken vastgelegd. Een belangrijke afspraak is dat de school verantwoordelijk blijft voor het onderwijs dat de leerling op het OZC volgt. Hiervoor maakt de school een lijst van de e-mailadressen van alle docenten die les geven aan de betrokken leerling inclusief de mentor en de afdelingsleider. De school brengt via mentor of afdelingsleider de betrokken docenten ervan op de hoogte dat zij geacht worden al het lesmateriaal voor de betrokken leerling inclusief toetsen door te sturen naar de docent van het OZC.

- Bureau Jeugdzorg

Met Bureau Jeugdzorg is de afspraak gemaakt dat een vaste medewerker beschikbaar is voor het OZC. Een andere belangrijke afspraak is dat deze medewerker de indicatiestelling voor alle leerlingen van het OZC voor zijn rekening neemt. De re-

gio-indeling die gebruikelijk is bij de hulpverlening / de indicatiestelling vanuit Bureau Jeugdzorg wordt hiermee losgelaten. Vanuit welke school of regio ook afkomstig, de leerling wordt door de vaste medewerker BJZ geïndiceerd.

- *GGNet*

GGNet, een instelling voor de geestelijke gezondheidszorg in de regio Zutphen, heeft één gedragswetenschapper voor het OZC beschikbaar gesteld voor consultatie, toeleiding, therapie, psycho-educatie en terugleiding naar school.

Om het hulpverleningsaanbod zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, overlap qua inzet en middelen te voorkomen en de snelheid van het traject te bevorderen, vindt structureel overleg plaats tussen het OZC, BJZ en GGNet. In dit overleg worden nieuwe en lopende casussen besproken en vervolgtrajecten vastgelegd. De coördinatie valt in tweeën uiteen: de organisatorische coördinatie ligt bij het OZC, de behandeling inhoudelijke organisatie bij GGNet.

- *Pactum en Lindenhout*

Het OZC streeft naar een kwalitatief goed én passend programma-aanbod voor de jongeren. Daarvoor is structurele samenwerking met jeugdzorginstellingen vereist, in dit geval Pactum en Lindenhout. Van deze instellingen is personeel gedetacheerd bij het OZC: Een gedragswetenschapper, ambulante hulpverleners, pedagogisch en een activiteitenbegeleider van Lindenhout en Pactum zijn werkzaam in het OZC. De inzet van deze expertise maakt het mogelijk de gedragscomponent in het programma steeds verder uit te breiden. De begeleiding bij de integrale daghulp wordt door Pactum verzorgd.

- *Stichting Speciaal Onderwijs Twente en Oost Gelderland*

Aan het OZC zijn drie medewerkers (ambulante begeleiders) van het Regionaal Expertise Centrum (REC) Oost Gelderland verbonden ten behoeve van de scholen in de gemeente Zutphen. De twee leerkrachten die werkzaam zijn bij het OZC worden eveneens beschikbaar gesteld door SOTOG.

- *Leerplichtambtenaren*

Leerplichtambtenaren zijn nauw betrokken bij de hulp aan zorgleerlingen. Zij maken deel uit van de ZAT's op de vo-scholen en worden betrokken bij de verwijzing van een leerling naar het OZC. Eén van de leerplichtambtenaren uit Zutphen neemt elke twee weken deel aan het teamoverleg op het OZC. Met de leerplichtambtenaren uit de omliggende gemeenten worden aparte afspraken gemaakt over de samenwerking.

- *Verslavingszorg*

Tactus heeft een vaste contactpersoon beschikbaar gesteld aan het OZC voor hulpverlening en voorlichting.

- *Algemeen Maatschappelijk werk*

Sensire heeft één maatschappelijk werker beschikbaar gesteld voor het OZC. Deze medewerker maakt onderdeel uit van het brede team van het OZC.

3 Het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen: gesprekken sleutelfiguren

Met het oog op de beschrijving van het OZC als ‘good practice’ en de overdraagbaarheid ervan zijn gesprekken gevoerd met een aantal sleutelfiguren: zowel leden van het team van het OZC, als medewerkers van de samenwerkende organisaties en functionarissen van scholen. In totaal zijn elf betrokkenen geïnterviewd:

- de locatiemanager van het OZC
- de bestuursvoorzitter van het OZC
- de bestuursvoorzitter van het samenwerkingsverband Zutphen e.o. en tevens rector van een school voor voortgezet onderwijs
- de contactpersoon van BJZ
- de contactpersoon van GGNet
- twee ambulante hulpverleners
- een ambulante begeleider van SOTOG
- een docent van de schakelklas
- twee zorgcoördinatoren van vo-scholen

De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van een leidraad met daarin de volgende onderwerpen: de problemen die men met het OZC wilde oplossen, de wijze waarop de samenwerking met de betreffende partijen tot stand is gekomen, zaken die goed gaan in het project, zaken die niet goed gaan in het project, succesfactoren en de overdraagbaarheid van het project. In het gesprek met één ambulante hulpverlener en één zorgcoördinator is specifiek aandacht besteed aan het functioneren van het OZS.

De gesprekken zijn telefonisch gevoerd en duurden gemiddeld zo’n vijfenveertig tot zestig minuten. Van elk gesprek is een verslag gemaakt. Bij de verwerking van het verzamelde materiaal is geen onderscheid gemaakt naar individuele respondenten.

In dit hoofdstuk beschrijven we het OZC, in het volgende hoofdstuk het OZS.

3.1 Zaken die goed gaan

Alle geïnterviewden zijn enthousiast over het functioneren van het OZC. Men ziet heel wat voordelen vergeleken met de situatie toen het OZC er nog niet was. Nu het OZC er is worden zorgleerlingen en hun problemen in het samenwerkingsverband

Zutphen e.o. beter en sneller in kaart gebracht, is het zorgaanbod in de regio in beeld, is er een completer aanbod van onderwijs en zorg, worden scholen voor voortgezet onderwijs ontlast door de bovenschoolse opvangmogelijkheid voor zorgleerlingen en door de loketfunctie van het OZC, is men op de scholen beter op de hoogte van wat er met een jongere gebeurt, is jeugdzorg maximaal betrokken bij het onderwijs, vindt er gemakkelijker hulp en zorg in gezinnen plaats, komen signalen en informatie nu sneller bij elkaar, komt de hulpverlening sneller op gang.

Gevraagd naar wat er goed gaat en waarom, belichten de respondenten uiteenlopende aspecten van de werkwijze van het OZC. De goede onderlinge samenwerking wordt door vrijwel alle respondenten genoemd, niet alleen de samenwerking tussen de teamleden onderling, maar ook de samenwerking met de scholen. Maar ook een aantal andere succesfactoren worden genoemd, zoals contacten met de ouders, de vraagbaakfunctie voor scholen, geen bureaucratie, praktisch handelen, het team, de bereidheid om in het OZC te investeren. In het navolgende worden al deze aspecten nader belicht.

Samenwerking onderling

De meest genoemde factor voor het goed functioneren van het OZC is het directe contact dat er is tussen de verschillende betrokken partijen: tussen het OZC en de scholen, tussen de medewerkers van het OZC onderling. **De lijnen zijn kort.** De medewerkers van het OZC team hebben vaste aanspreekpunten bij de instellingen waar zij mee samenwerken. Er is één vaste contactpersoon bij BJZ, één bij GGNet en één vaste contactpersoon bij verslavingszorg. De vaste contactpersonen van BJZ en GGNet zijn tevens voor een groot deel van hun werktijd vrijgesteld voor het OZC en fysiek binnen het OZC aanwezig.

Het werken met vaste contactpersonen versoepelt de communicatie, maakt het gemakkelijk personen rechtstreeks aan te spreken en te benaderen, het haalt drempels weg. Een docent van de schakelklas kan bijvoorbeeld heel gemakkelijk met een vraag over de aanpak van een leerling uit de schakelklas bij de medewerker van GGNet aankloppen of bij de vaste medewerker van Bureau Jeugdzorg.

Er zijn geen tussenliggende lagen of niveaus.

‘Het voordeel van het werken met vaste medewerkers is dat je elkaar persoonlijk kent. Er zijn geen drempels om elkaar aan te spreken en je krijgt snel een reactie op je vragen of e-mail’.

De teamleden zijn tevreden over het feit dat zij ondanks hun verschillende disciplines en achtergronden goed met elkaar samenwerken. Men gaat geregeld bij elkaar te rade en **er wordt veel expertise uitgewisseld** tussen de verschillende partijen. Waar de een meer didactisch onderlegd is, heeft de ander meer psychologische expertise en die verschillende invalshoeken worden ook benut.

‘We maken daadwerkelijk gebruik van elkaars deskundigheid’, aldus een teamlid. Een ander teamlid: ‘er wordt geen onderscheid gemaakt bij welk organisatie je hoort. Men werkt allemaal voor het OZC en heeft één doel: de jongere helpen’.

Omdat er met vaste contactpersonen gewerkt wordt (bij de gemeente, BJZ, GGZ, AMW, verslavingszorg), kent men elkaar goed en weet men wie men voor een bepaald probleem kan benaderen. Veel teamleden zijn dan ook tevreden over de snelheid waarmee gewerkt wordt. Belangrijk hierbij is dat **het OZC alle relevante specialismen ‘in huis’ heeft** waardoor men snel de juiste persoon te pakken heeft.

‘Je bent snel op de juiste plek om de informatie te krijgen die je nodig hebt’.

Een ambulante begeleider kan bijvoorbeeld op het moment dat dit nodig is, de BJZ medewerker bellen met een vraag over een moeilijke leerling. Is de BJZ medewerker even niet bereikbaar dan kan de ambulante begeleider terecht bij de gedragswetenschapper of de orthopedagoog van het OZC.

De eerder genoemde korte lijnen worden niet alleen ingezet om snel aan informatie te komen, maar ook om **elkaar snel van informatie te voorzien**. Een voorbeeld:

‘Ik hoor van docenten van een leerling die aan het terugkeren is, dat hij moeite heeft om zijn huiswerk te maken. Ik signaleer dat bij het OZC en zeg dat zij voor een plek op de integrale daghulp moeten zorgen. Hij is nu aangemeld’.

Het met elkaar delen van informatie draagt dus in belangrijke mate bij aan het succes van de samenwerking. Dit delen van informatie houdt ook in dat niet elke organisatie de eigen intakeprocedure doet en ouders uitnodigt, maar dat dit één keer wordt gedaan.

De manier waarop het OZC georganiseerd is: de korte lijnen en de snelle inschakeling van relevante personen zorgen er voor, zo wordt vaker aangegeven, **dat hulpverleningstrajecten sneller gerealiseerd worden**.

‘Wij krijgen het voor elkaar trajecten korter te laten duren’.

Een belangrijk aandeel daaraan wordt geleverd door de BJZ medewerker die geautoriseerd is om regio-onafhankelijk te indiceren. Snelheid van handelen wordt ook bevorderd doordat de diverse teamleden goede ingangen hebben bij hun eigen achterban.

‘Wij hebben veel ingangen bij zorgaanbieders als Pactum en Lindenhout. Daardoor kunnen wij snel zaken regelen’, aldus een van de geïnterviewden.

Tot slot wordt erop gewezen dat de samenwerking van alle bij het OZC betrokken partijen zo goed en zo snel gaat omdat het om een overzichtelijke groep mensen gaat. Het idee hierachter is volgens een van de informanten:

‘Hoe kleiner je het houdt, hoe minder afstemming nodig is en hoe minder bureaucratie er bij te pas komt’.

Samenwerking met de scholen

De teamleden zijn ook tevreden over de samenwerking met de scholen. Ook de lijnen met de scholen zijn kort. Zo kunnen scholen bij vragen of problemen altijd direct het OZC bellen of een medewerker aanspreken als die op school aanwezig is. Scholen doen dat steeds meer, zo zegt een van de teamleden, omdat ze merken dat inschakeling van het OZC ze iets oplevert.

‘Scholen merken dat zij er voordeel bij hebben dat een jongere bij wie zij met de handen in het haar zitten, op het OZC tot rust komt en weer gaat leren’.

De lijnen met de scholen zijn ook kort omdat een medewerker van het OZC vertegenwoordigd is in het Zorgadviesteam van elke vo-school van het samenwerkingsverband. Ook vanuit het onderwijs wordt gewezen op het voordeel van de korte lijnen.

‘Het is zo prettig dat ik één contactpersoon voor al mijn vragen kan bellen’.

Daarnaast wordt opgemerkt dat docenten op de vo-scholen door ambulante begeleiders van het SOTOG goed worden begeleid bij het terugkeerproces van een leerling. Ook worden meer in het algemeen docenten nu meer geïnformeerd en van adviezen voorzien over hoe om te gaan met bepaalde gedragsproblemen van leerlingen.

‘Ik kan snel advies geven aan lesgevende docenten. Ik informeer ze ook. Ik heb bijvoorbeeld een wegwijzergemaakt over een bepaalde stoornis met praktische tips voor docenten’, aldus een van de geïnterviewden.

Eén aanspreekpunt / vraagbaak voor scholen

Vanuit het onderwijs wordt het als zeer positief ervaren dat het OZC als vraagbaak voor het voortgezet onderwijs fungeert. Met de komst van het OZC is voor de scholen het aantal jeugdhulpverleningsinstanties dat benaderd zou kunnen of moeten worden in verband met problemen bij leerlingen, teruggebracht tot één aanspreekpunt. Scholen hoeven zich niet meer af te vragen tot welke instelling voor jeugdhulpverlening zij zich zouden moeten richten voor een bepaald probleem.

'Er is nog één zorgpartij, en die wordt helemaal door het OZC geregeld. Als school heb je niet meer met andere instanties te maken waarin je verdwaalt'.

Het is nu simpel en helder: een school neemt contact op met het OZC. Of het nu gaat om psychische problemen, schulden, verslaving, voortijdig schoolverlaten etc. bij het OZC kan de school met al zijn vragen terecht, daar zit een team waarin alle relevante partijen voor de hulpverlening vertegenwoordigd zijn. Het team is bekend met de overige hulpverleningsinstellingen in de regio en de mogelijkheden die zij bieden, zij kennen de sociale kaart.

'Het OZC heeft op allerlei vlakken contacten, zij kennen iedereen. Zij weten veel beter wat aansluit bij de problemen van het kind, het leuren met een leerling bij problemen of verzuim is nu voorbij'.

Een ander zegt:

'Omdat je weet dat ze expertise hebben, neem je contact met ze op'.

Voor de scholen betekent het voorhanden zijn van één aanspreekpunt voor de zorg een enorme tijdswinst, ze hoeven niet meer zelf uit te zoeken welke instantie voor een bepaald probleem benaderd moet worden.

'Je hoeft niet alles af te bellen, er is één instantie in plaats van tien, je belt het OZC en dan is het klaar'.

Geen bureaucratie

Het OZC als vraagbaak voor het voortgezet onderwijs (naast opvangplek voor leerlingen met problemen), wordt dus als zeer positief ervaren. Ook de makkelijke benaderbaarheid van het OZC voor de scholen, speelt daarin volgens meerdere respondenten een rol.

'We zijn te allen tijde door het vo te consulteren', of zoals een andere respondent het formuleert: 'We zijn heel laagdrempelig, er is geen bureaucratie, er zijn geen ingewikkelde lagen tussen scholen en OZC, er zijn geen lange routes: het is bellen en de wegwacht helpt'.

Daarnaast zijn de ambulante hulpverleners van het OZC regelmatig op de scholen aanwezig, waar zij kunnen worden aangesproken en geconsulteerd. Met het OZC als vraagbaak zijn voor het onderwijs dus korte lijnen naar de zorg gerealiseerd.

Praktisch handelen

Een ander belangrijk aspect dat volgens verschillende respondenten bijdraagt aan het succes van het OZC is de concrete hulp die men biedt en de pragmatische wijze waarop men te werk gaat. De manier van werken van het OZC wordt als volgt getypeerd:

- *'Doen wat helpt en niet wat hoort, eventueel buiten bestaande kaders om';*
- *'Hulp moet snel en onmiddellijk, wat betekent: een concreet aanbod plus actie';*
- *'Niemand kan het alleen'.*

Een andere respondent formuleert de werkwijze als volgt:

'Niet zeggen wat je doet, maar doen wat je zegt'.

Een voorbeeld van een snelle en buiten de geijkte paden gaande hulpverleningsactie: door ouders werd een keer als argument gegeven dat een leerling ergens niet naar toe kon gaan omdat hun kind geen fiets had. Door het OZC werd toen geregeld dat de leerling de volgende dag al een fiets ter beschikking had. Verschillende respondenten wijzen op de daadkracht van het OZC:

'Ze doen niet moeilijk, ze stellen geen grenzen, als er iets moet gebeuren doen ze het gewoon. Als er huisbezoek nodig is bijvoorbeeld, gaat er gewoon iemand'.

Die daadkracht vindt men misschien nog wel belangrijker dan de makkelijke bereikbaarheid. Zo wordt het in het onderwijs als zeer positief ervaren dat er wordt meegeacht over het probleem waar de school mee aanklopt of dat door de school wordt voorgelegd én dat er een oplossing wordt aangedragen dat er praktische adviezen gegeven worden. Een respondent uit het onderwijs:

'Als je belt maakt de contactpersoon van het OZC zich er niet van af, maar zet concrete stappen uit. Zij denken mee en zeggen: heb je daar al aan gedacht, weet je dat die mogelijkheid er is? Dan kan ik aan de gang, er is direct contact én directe actie, een direct vervolg'.

Contacten met de ouders

Een ander belangrijk aspect dat bijdraagt aan het succes van het OZC is, zo brengen enkelen naar voren, dat ouders niet worden genegeerd, maar betrokken worden bij de vraag hoe hun kind het beste geholpen kan worden. Drempels voor ouders worden geslecht. Als er bijvoorbeeld huisbezoek nodig is gaat er iemand van de hulpverlening op huisbezoek. Het kan ook zijn dat het OZC eerst op school contact legt

met ouders en ze dan uitnodigt om eens op het OZC te komen kijken. Een respondent:

'Een leerling met problemen wilde wel naar het OZC, maar de ouders wilden er niets van horen. Het OZC zegt dan: we komen er bij zitten. Zij stellen zich dan voor en nodigen de ouders uit op het OZC. Zij nemen drempels weg, dat is prettig'.

Verschillende respondenten, vanuit onderwijs en hulpverlening, wijzen er op dat het contact met ouders goed gaat.

'Ouders doen de deur niet dicht als wij op de stoep staan'.

Men heeft de indruk dat bepaalde ouders nu wel bereikt worden die anders niet bereikt zouden worden.

'Belangrijk is dat zorgmijdende ouders nu met hulp in aanraking komen. Dat was anders niet het geval geweest'.

Ouders kunnen zich overigens ook rechtstreeks wenden tot het OZC en dat doen ze ook, aldus een respondent.

'Iedereen kan bellen naar het OZC, ook ouders maken er gebruik van'.

Dat men nu zorgmijdende ouders bereikt komt, zo wordt verondersteld, doordat voor ouders de stap naar het OZC minder groot is dan die naar Bureau Jeugdzorg.

'Voor ouders is de stap naar BJZ vaak te groot, onderwijs is een makkelijker insteek'.

Het belang van het betrekken van de thuissituatie bij het aanpakken van het probleem van de leerling wordt door enkele respondenten onderstreept.

'Alleen onderwijs en zorg op school is voor deze leerlingen niet genoeg, in de thuissituatie moeten vaak ook zaken worden aangepakt en begeleid'.

Nu vindt er vaker ondersteuning in gezinnen plaats. De hulpverlening is voor gezinnen eenvoudiger toegankelijk en laagdrempeliger geworden en overzichtelijker. Ouders hoeven nu niet eerst langs allerlei hulpverleners.

Het team

Door enkele respondenten wordt het team als de kern van het succes van het OZC gezien. Ten eerste wordt er op gewezen dat het een team van bevlogen mensen is.

'Er staat een team. Het zijn stuk voor stuk krachtige mensen, mensen van het eerste uur, bereid tot een extra stap'.

Daarnaast is de samenstelling van het team een belangrijke factor in het succes van het OZC.

'Het zijn de juiste mensen op de juiste plek, alle expertise die relevant is voor leerlingen met problemen is in het team vertegenwoordigd'.

De hulpverlening aan de leerling, het belang van de leerling staat voorop en de kernvraag voor de teamleden is: 'hoe gaan wij de leerling daadwerkelijk ondersteunen'. Bij het vinden van oplossingen maken de teamleden zo nodig het belang van de eigen organisaties ondergeschikt aan het belang van de leerling. Dat is bijzonder, zo wordt gezegd,

'Meestal dansen functionarissen naar de pijpen van hun organisatie. In het OZC-team wordt voor het kind de meeste wenselijke situatie gecreëerd, beperkingen van organisaties daar wordt over heen gestapt'.

Deze manier van samenwerken zorgt voor minder bureaucratie en organisatorische rompslomp, vindt men.

'Er is minder bureaucratie voor de ouders, leerlingen en de school'.

'Het team doet meer en andere dingen dan normaal, doorbreekt schotten en grenzen'.

De hulp is ook efficiënter, zo wordt gezegd: er worden bijvoorbeeld geen dubbele intakegesprekken gehouden en een leerling volgt tijdens een onderzoek of observatieperiode gewoon onderwijs.

Bottom up

Als een van de redenen waarom het OZC zo'n succes is, wordt aangevoerd dat er eerst een visie was op de wijze waarop men wilde dat problemen van jongeren zouden worden aangepakt en hoe onderwijs en zorg zouden samenwerken, en dat de organisatie daarop is afgestemd.

'We hebben eerst geformuleerd wat willen we creëren en pas daarna zijn we de organisatorische vormgeving gaan bedenken. Eerst is bepaald wat is nodig, daarop is het organisatie-model afgestemd'.

Het concept houdt in: voor leerlingen met problemen is een team geformeerd waarin zoveel mogelijk disciplines zijn samengebracht die intensief samenwerken en expertise inzetten ten behoeve van de zorgleerlingen zodat deze wanneer de problemen zijn aangepakt weer onderwijs kunnen volgen.

Bereidheid om te investeren in het OZC

Als andere factor voor succes wordt de bereidheid bij de betrokken partijen om te investeren in het OZC genoemd.

'Er is bereidheid om te investeren bij het speciaal onderwijs, bij de jeugdhulpverleningsinstanties, bij alle betrokken partijen in feite'.

'Besturen zien het belang van deze voorziening in'.

Daarnaast zijn organisaties bereid het belang van de organisatie ondergeschikt te maken aan het belang van het oplossen van het probleem van de leerling. Zo heeft

BJZ een medewerker geautoriseerd om regio-onafhankelijk te indiceren voor de leerlingen in het OZC.

3.2 Verbeterpunten

In de gesprekken met de sleutelfiguren is ook aandacht besteed aan zaken die verbeterd zouden kunnen worden. In het navolgende worden deze beschreven.

Verduurzaming

Door enkele respondenten wordt naar voren gebracht dat -- hoewel het project vanaf 2009 geen 'pilot' meer is en structureel is geworden -- verduurzaming een lastig en ingewikkeld probleem blijft. Dit heeft volgens de respondenten onder meer met de bekostiging te maken. Het OZC wordt additioneel bekostigd. De additionele gelden zijn afkomstig van het samenwerkingsverband en de gemeente. Tijdens de pilotperiode stelde ook de provincie gelden beschikbaar, maar met het structureel worden van het project is die geldstroom gestopt. Het OZC heeft dus een smalle financiële basis.

'Daardoor is het nog steeds lastig om de begroting sluitend te krijgen en lukt het niet om de formatie uit te breiden'.

De duurzaamheid zou beter gewaarborgd zijn, zo wordt gezegd, als het OZC via wettelijke of vaste financieringsstromen zou worden bekostigd.

Aanleveren van lesmateriaal

Scholen blijven, zoals eerder vermeld, verantwoordelijk voor het onderwijs dat de leerling op het OZC volgt. Vanuit de scholen wordt er op gewezen dat het aanleveren van lesmateriaal steeds beter gaat.

'Daar ging in het begin nog wel eens iets mis, maar dat gaat steeds beter'.

Op een school heeft het OZC daar een belangrijke bijdrage aan geleverd.

'In het begin stond ons team sceptisch tegenover het OZC. Het OZC heeft ons team toen uitgenodigd en rondgeleid, dat vind ik zo goed, daarna liep het veel beter'.

Hoewel het aanleveren van het lesmateriaal door docenten van de school van herkomst dus al verbeterd is, vindt men in het OZC én in het onderwijs dat dit nog wel beter kan.

'Sommige docenten vergeten de spullen op te sturen of reageren niet op e-mailtjes, anderen vinden het teveel extra werk'.

In dergelijke gevallen wordt door de docent van het OZC extra voorlichting en informatie over het OZC gegeven of wordt persoonlijk contact opgenomen met de betreffende docenten. Ook vanuit de scholen wordt dit probleem gesignaleerd. Het aanleveren van het reguliere lesmateriaal is logistiek gezien een ingewikkeld en lastig karwei omdat er bij één leerling wel dertien docenten betrokken zijn.

'Dat is het probleem: al die dertien docenten moeten betrokken blijven en het overzicht behouden terwijl de leerling niet in hun klas zit. Van die dertien doen negen docenten het goed, maar de andere vier moeten altijd achter na gezeten worden om de spullen op te sturen'.

Het aanleveren van onderwijsmateriaal kan nog steeds beter, maar is al veel beter dan het was.

Geen praktijklessen

In het OZC komen leerlingen uit alle onderwijstypen: van praktijkonderwijs tot en met vwo. Het OZC is echter niet ingericht op het bieden van praktijklessen en een goed aanbod voor leerlingen die op de eigen school veel praktijkvakken hadden, ontbreekt. Door het onderwijs wordt dit als een probleem ervaren. Afdelingsleiders van de bovenbouw van het Vmbo hebben er moeite mee om een leerling naar het OZC te sturen omdat daar geen praktijklessen worden gegeven en een leerling daardoor te veel mist.

Opvang voor langere termijn

Door een van de respondenten wordt het ontbreken van opvangmogelijkheden voor de langere termijn gesignaleerd.

'Hier kan een jongere niet langer dan drie maanden verblijven, ze moeten naar Doetinchem als een langere opvang nodig is'.

Opvang voor een langere periode dan drie maanden is nog wel eens nodig wanneer de problemen in de thuissituatie van een leerling groot zijn.

Het streven naar één indicatiestelling

Een ander punt dat wordt aangesneden is dat er voor de verschillende vormen van zorg en onderwijs verschillende financieringsvormen en daarbij behorende indicatiestellingen en procedures zijn. Zo zijn er de wet op de Jeugdhulpverlening, de zorgverzekeringswet, de indicaties voor het speciaal onderwijs, de budgetten voor zorgleerlingen in het reguliere onderwijs. Al die verschillende financieringsvormen gaan samen met verschillende hulpverleningsvormen en dat maakt het voor school en ouders nog steeds moeilijk om de juiste zorg in te zetten. Het streven van de bij

het OZC betrokken partijen is om die onoverzichtelijkheid te vereenvoudigen. Men streeft naar één indicatie voor hulpverlening.

'Harmonisatie van indicaties zal een enorme tijdsbesparing opleveren'.

Dit streven is in overeenstemming met de landelijke ontwikkelingen.

Wachlijsten bij andere instanties

Door het OZC wordt snel gewerkt, maar men loopt tegen wachlijsten elders aan. Zo zorgt bijvoorbeeld het tekort aan jongerenpsychiaters voor lange wachttijden.

'Een jongere kan drie maanden in het OZC verblijven, maar een goede indicatie duurt soms wel vijf maanden'.

Dan wordt gezocht naar een goede overbrugging elders. Lukt dat niet dan mag een leerling soms langer in het OZC blijven. Er is een tekort aan opvang voor de langere termijn waar jongeren bijv. maximaal een jaar kunnen verblijven.

Uitbreiding naar andere onderwijssoorten

De samenwerking tussen onderwijs en zorg functioneert in zijn huidige vorm voor scholen voor voortgezet onderwijs. Daarmee is de sluitende aanpak van voortijdig schoolverlaten echter niet voor alle groepen leerlingen en onderwijsvormen gerealiseerd: daarvoor zou een samenwerkingsmodel als het OZC ook voor het basisonderwijs en het MBO moeten worden opgezet. Pas als dat het geval is, zouden alle probleemkinderen en -jongeren in beeld zijn en adequaat bediend worden.

Huisvesting

Men is zeker tevreden over de huidige huisvesting, een groot en geschikt gebouw midden in Zutphen, het is alleen wat aan de dure kant. Men vindt het jammer dat het OZC geen recht heeft op huisvestingsgelden, zoals bijvoorbeeld bij scholen voor regulier of speciaal onderwijs wel het geval is.

3.3 Overdraagbaarheid

Nu het OZC al enige tijd naar grote tevredenheid loopt, wordt er over verdere uitbouw van de voorziening gedacht. Het SOTOG overweegt om een vergelijkbaar aanbod ook aan andere schooltypen aan te bieden. Wil er echt sprake zijn van een 'sluitende aanpak' van zorgleerlingen in de regio dan zou er ook voor het basisonderwijs bovenschoolse opvang en begeleiding gerealiseerd moeten worden en hetzelfde geldt voor het middelbaar beroepsonderwijs. Daarnaast is er ook in andere regio's belangstelling voor het Onderwijs Zorg Centrum. Deze ontwikkelingen roe-

pen de vraag op naar de overdraagbaarheid van het OZC. Welke aspecten zijn overdraagbaar, welke niet, wat zijn noodzakelijke condities waaraan voldaan moet zijn wil het project goed lopen? In het onderstaande wordt dieper ingegaan op de overdraagbaarheid van het project.

Algemeen bestaat de indruk dat de voorziening goed overdraagbaar is. Er worden allerlei aspecten van het OZC genoemd die zonder meer ook in andere situaties of voor andere onderwijsniveaus zouden kunnen worden toegepast. De overdraagbaarheid acht men wel gebonden aan bepaalde voorwaarden.

Overdraagbaarheid

De meeste geïnterviewden vinden dat de volgende kenmerken van het OZC ook in andere situaties kunnen worden gerealiseerd:

- Het realiseren van korte lijnen.
- Het werken met een multidisciplinair team dat is samengesteld op grond van expertise wat betreft hulpverlening aan een bepaalde doelgroep, in dit geval alle leerlingen met wie de vo-scholen van het samenwerkingsverband handelingsverlegen zijn.
- Het vrijmaken van vaste functionarissen vanuit verschillende organisaties / disciplines specifiek voor dit werk.
- De beschikbaarheid van één aanspreekpunt voor vragen en problemen van scholen voor voortgezet onderwijs.
- Daadwerkelijke samenwerking tussen hulpverlening en voortgezet onderwijs. Hulp en onderwijs op elkaar betrekken. Alle partners werken samen en zijn voor elkaar aanspreekbaar.
- Scholen blijven verantwoordelijk voor de leerling.
- Het afbakenen van de doelgroep.
- Het centraal stellen van de problemen van de jongeren en deze serieus nemen. Tijd en aandacht besteden aan jongeren die in het reguliere onderwijs vastlopen, ongeacht de redenen en ongeacht het soort onderwijs.
- Praktisch werken, snel en slagvaardig handelen en regelen van concrete hulp en ondersteuning in plaats van doorverwijzen, door alle betrokken instellingen.

Eigenlijk noemen de geïnterviewden maar één aspect dat moeilijk te organiseren is: betrokken partijen hebben dezelfde visie op doelen en werkwijzen. Dit geldt zowel op het bestuurlijk als op het uitvoerend niveau.

Op beide niveaus heeft men hetzelfde doel én dezelfde overtuiging:

'Dat is een kwestie van geluk, dat is niet overdraagbaar, dat is er of dat is er niet'.

Voorwaarden

Hoewel men over het algemeen van mening is dat het OZC goed overdraagbaar is, noemen sommige respondenten toch ook enkele voorwaarden die van belang zijn voor het goed functioneren ervan.

- Belangrijk is dat er bij de gekozen organisatievorm waarin verschillende instellingen personeel detacheren, één instelling hoofd- en eindverantwoordelijk is voor het project. Verschillende organisaties detacheren personeel, maar één instelling is 'de baas'. Eén instelling is inhoudelijk én financieel aanspreekbaar, één instelling is verantwoordelijk voor de afrekening en hakt de knopen door. Het bedrijfsmatige voordeel van één hoofdaannemer is dat de lijnen kort zijn, de beslissingen snel genomen kunnen worden en er snel kan worden gehandeld. *'Snel handelen is een noodzaak'*.
- Belangrijk is ook een goede locatiemanager met een duidelijke visie. Eén instelling is hoofdverantwoordelijke voor de gang van zaken en het bepalen van de koers, maar wel op hoofdlijnen. De locatiemanager van het OZC heeft grote beslissingsbevoegdheid, veel vrijheid om beslissingen te nemen, maar wel met backing van de hoofdaannemer.
- Instellingen moeten bereid zijn personen te detacheren.
- Op bestuurlijk niveau moet men bereid zijn te investeren en te financieren.
- De BJZ-medewerker moet indicatiebevoegd zijn voor alle jongeren in het OZC.
- Kleinschaligheid van het project is belangrijk. Het aantal betrokken personen moet overzichtelijk zijn. Een groter team dan het huidige verliest zijn slagkracht.
- Onderwijs en hulpverlening moeten bereid zijn zich open te stellen voor de ander. Dat wil zeggen: scholen moeten hun deuren openen en hulpverleners binnen laten. Dan leert men elkaar kennen en vertrouwen, én gezamenlijk een klus aanpakken.
- Een duidelijk afgebakende doelgroep. Alleen leerlingen van de scholen van het samenwerkingsverband Zutphen e.o. kunnen gebruik maken van het OZC. Dit maakt de doelgroep overzichtelijk.

In feite vindt men dat het concept dat ten grondslag ligt aan het Onderwijs Zorg Centrum, het idee, de manier van werken, de methodiek, goed overdraagbaar is. De

betrokken instanties hoeven in andere situaties niet hetzelfde te zijn, elders zou het met andere instellingen waarschijnlijk ook kunnen worden georganiseerd. Randvoorwaarde vindt men wel dat één van de betrokken organisaties eindverantwoordelijke is, inhoudelijk en financieel.

4 Het Onderwijs Zorg Steunpunt Isendoorn

Het aanbod van de samenwerkende organisaties is onlangs uitgebreid. Zo heeft het OZC vanaf 2009 een vooruitgeschoven Onderwijs Zorg Steunpunt in één van de scholen van het samenwerkingsverband, het Isendoorn college. Dit initiatief is gericht op tijdige signalering van problemen binnen de school en het bevorderen van een adequate aanpak van docenten en hulpverleners in de school.

4.1 Samenwerkende partijen

Vanaf september 2009 functioneert er op één van de scholen van het samenwerkingsverband Zutphen e.o. -- de vo-school Isendoorn -- het zogenoemde Onderwijs Zorg Steunpunt, voorlopig als een proefproject. In het OZS-team ('expertise groep') werken de volgende mensen samen:

- De zorgcoördinator van de vo school Isendoorn,
- Een ambulante hulpverlener van het OZC,
- Twee ambulante begeleiders van SOTOG (degene die op Isendoorn ambulante begeleiding geven aan rugzakleerlingen cluster 4)

Daarnaast kan een beroep gedaan worden op de orthopedagoog van de school. Voorzitter is de locatiemanager van het OZC.

4.2 Aanleiding

Het OZS is volgens geïnterviewden opgezet om problemen bij leerlingen sneller te signaleren en zorg sneller en effectiever in de school te brengen. Het zorgadviesteam (ZAT) vergadert eenmaal in de zes weken en die periode duurt velen te lang.

'Docenten willen sneller ondersteuning bij problemen'.

De school wil snel en laagdrempelige zorg kunnen bieden aan de leerlingen. Ook wilde men de ambulante begeleiding op de school breder inzetten dan tot dan toe het geval was. Ambulante begeleiders werden vooral ingezet voor de begeleiding van rugzakleerlingen en nauwelijks voor de zorg in de school en in de klas.

'Ambulante begeleiders kunnen meer doen om zorg te verlenen, dan rugzakjes begeleiden. Ook de klas moet betrokken worden, ook de klas heeft er last van'.

Het OZS is bedoeld om te bevorderen dat problemen bij leerlingen eerder worden onderkend en docenten én leerlingen eerder worden ondersteund in de aanpak van die problemen, om te voorkomen dat leerlingen uiteindelijk buiten de school geplaatst moeten worden. Zo nodig wordt diagnostisch onderzoek gestart.

Het OZS is ook bedoeld als een concreet steunpunt in de school. Door de permanente aanwezigheid van het steunpunt kunnen leerlingen én docenten gedurende de gehele schooldag een beroep doen op de ondersteuning door de deskundigen.

‘Een leerling bijv. die angst heeft voor pauzes, kan in het steunpunt worden geholpen’.

4.3 Vormgeving van de samenwerking

In het Onderwijs Zorg Steunpunt werken onderwijs en zorg samen, het OZS is (mede) bedoeld om de interne zorgstructuur van de school te versterken. Het team (expertisegroep) komt wekelijks op een vast tijdstip bij elkaar om de lopende en de nieuwe probleemgevallen te bespreken. Daarnaast is er dagelijks ambulante begeleiding op de school aanwezig, vier maal een halve dag en eenmaal een hele dag. De ambulante begeleiders zijn twee vaste personen. Het gaat om de ambulante begeleiders van cluster 4 leerlingen: leerlingen met gedragsproblemen. De ambulante begeleiders hebben een eigen ruimte/werkplek in de school, samen met de zorgcoördinator en de orthopedagoog. De ruimte wordt gebruikt voor het wekelijkse overleg van het OZS-team en gesprekken met ouders en leerlingen. Op deze locatie kunnen docenten en leerlingen tevens terecht als er directe ondersteuning noodzakelijk is.

4.4 Typering werkwijze

Het OZS is bedoeld om te bewerkstelligen dat docenten én leerlingen eerder worden ondersteund. Daartoe is er voor de docenten een A4 beschikbaar gesteld met daarop een vijftal ‘zorgvragen’ die behulpzaam kunnen zijn bij het signaleren van problemen bij leerlingen. De vijf zorgvragen zijn: *is de jongere aanwezig; oogt hij of zij gelukkig; is zijn/haar sociale positie in de groep oké; haalt hij of zij voldoende cijfers; zijn de ouders betrokken.* Als een mentor het functioneren van een leerling negatief beoordeelt, kan hij of zij dit aangeven bij de afdelingsleider. De mentor legt de situatie uit, de afdelingsleider informeert de zorgcoördinator en de laatste zet het op de wekelijkse agenda. De afdelingsleider wordt dan uitgenodigd de situatie op

het wekelijks overleg kort toe te lichten: wat is er aan de hand, wat is er al gedaan. Eerst wordt er een analyse van het probleem gemaakt, dan wordt gekeken welke oplossing kan worden gevonden en wordt afgesproken wie actie onderneemt. De actie kan heel divers zijn en kan binnen of buiten de school worden gevonden: ondersteuning van een docent, klasobservaties door de AB-er, een gesprek tussen mentor en leerling, een ambulante hulpverleningstraject, het gezin bezoeken, contact leggen met ouders, contact leggen met jeugdhulpverlening, inschakelen van de orthopedagoog, een training voor de leerling, een onderzoek of een strategie voor in de klas. Kortom:

‘Het is zoeken naar de meeste effectieve manier om hulpverlening te geven, maar er wordt altijd iets gedaan, er wordt altijd afgesproken wie actie onderneemt’.

Wie wat doet en in welke volgorde etc. is niet in protocollen vastgelegd, juist om steeds de meest effectieve oplossing / aanpak te kunnen uitvoeren.

‘Zo houden we slagkracht’.

De acties die zijn ondernomen worden de daarop volgende week geëvalueerd. Zo nodig worden dan nieuwe acties vastgesteld.

Per week worden ongeveer door de afdelingsleiders drie á vier nieuwe gevallen ingebracht. Het Onderwijs Zorg Steunpunt is in feite een extra zorginstrument van de afdelingsleider.

4.5 Zaken die goed gaan

Met in gedachten dat het OZS op het moment van de interviews pas twee en halve maand functioneert, worden door de geïnterviewden de volgende aspecten van het OZS genoemd die goed gaan.

Samenwerking met de docenten: eerdere signalering, snellere hulp

De geïnterviewden geven aan dat de docenten volop gebruik van maken van de mogelijkheden om sneller ondersteuning te krijgen bij problemen met leerlingen.

‘De docenten delen eerder hun zorg en winnen eerder advies in’.

Docenten krijgen nu eerder middelen om een leerling beter aan te sturen en te begeleiden.

‘Wij geven nu eerder tips om anders naar die jongere te kijken en te handelen’.

Voordat het OZS functioneerde, werd een zorgcoördinator pas ingeschakeld als de leerkracht al veel had geprobeerd. Nu wordt er volgens de geïnterviewden eerder

zorg geboden en is er een duidelijke structuur voor de leerkracht hoe de zorg in gang kan worden gezet. De communicatie tussen zorgcoördinator en docenten is verbeterd. Ook is er nu hulpverlening voor de thuissituatie en er wordt eerder contact gelegd met ouders.

Samenwerking tussen school en zorg: bijscholing in de praktijk

Door de geïnterviewden wordt naar voren gebracht dat in het wekelijks OZS-overleg door de leden van het expertisegroepje voortdurend discussies gevoerd worden over wat de betreffende leerling nodig heeft en wat er het beste kan worden ingezet om de problemen te verhelpen. Men benadert de problemen vanuit de eigen discipline, maar denkt bij het vinden van een oplossing met elkaar mee en ondersteunt elkaar vanuit de eigen expertise.

'Wij gebruiken elkaars expertise, wij adviseren elkaar'.

Naast bundeling van krachten zorgt het Onderwijs Zorg Steunpunt ook voor kwaliteitsverbetering van de zorg in de school. De expertise die dagelijks beschikbaar is en het wekelijks bespreken van problemen zorgen als het ware voor bijscholing in de praktijk. Docenten worden op de werkplek ondersteund.

De samenwerking met het OZC

Een andere factor die bijdraagt aan het goed functioneren van het OZS is dat het OZS het OZC achter de hand heeft waardoor de achterliggende voorzieningen van het OZC gemakkelijk toegankelijk zijn. Als een jongere bijvoorbeeld psychisch in de knoop zit, moeten ouders eerst naar de huisarts om een verwijzing naar de psychiater te halen.

'Nu kunnen wij via het OZC de psychiater inschakelen. De afspraken met GGNet zijn dat wij snel aan de beurt zijn'.

Soms is het nodig om een diagnostisch onderzoek uit voeren, dat gaat dan via het OZS.

Bredere inzet van de ambulante begeleiders

Er wordt naar voren gebracht dat het voordelen heeft dat ambulante begeleiders nu meer in de school aanwezig zijn. Ambulante begeleiders komen nu ook in klassen, en praten met leerlingen en mentoren. Ze zien veel meer dan vroeger, kunnen docenten aanspreken en ondersteunen.

'De ambulante begeleiders maken nu veel meer deel uit van het onderwijsproces, in plaats van bezoekers die vergaderen en daarna weer verdwijnen'.

Het contact tussen ambulante begeleider en clusterbegeleider

Tot voor het OZS wisten de clusterbegeleiders (docentbegeleiders van rugzakleeringen) van elkaar niet dat zij clusterbegeleider waren. Nu is dat bekend, is er een grote groep die het van elkaar weet en elkaar in die taak kan ondersteunen.

4.6 Overdraagbaarheid

De geïnterviewden zijn van mening dat het OZS ook in andere vo-scholen uitvoerbaar is, maar dan misschien niet op alle scholen op dezelfde manier vormgegeven, afhankelijk van de interne zorgstructuur van de betreffende school. Op het Isendoorn bijvoorbeeld is de ambulante begeleiding centraal in één beheer genomen. Op het Isendoorn wilde men één dienstverlening met zoveel mogelijk dezelfde mensen én met zo weinig mogelijk verschillende mensen.

‘Met al die verschillende AB-ers raak je het overzicht kwijt’.

Vermoed wordt dat een OZS moeilijker op een andere school kan worden uitgevoerd als de ambulante begeleiders niet van één instelling worden betrokken.

‘Als een school ambulante begeleiders heeft van verschillende organisaties, dan wordt het moeilijker’.

Een ander probleem dat wordt genoemd, is dat in andere regio's de voorzieningen van het OZC niet beschikbaar zijn. Daar zijn dus moeilijker afspraken te maken met voorzieningen voor snelle hulpverlening.

‘In ons geval zijn de voorzieningen van het OZC gemakkelijk toegankelijk’.

Dit geldt dus niet voor de andere scholen van het samenwerkingsverband vo Zutphen e.o.

5 Conclusies

In dit afsluitende hoofdstuk beantwoorden we de twee vragen die in dit onderzoek centraal staan:

- Wat maakt het OZC en OZS tot good practices?
- Is de werkwijze overdraagbaar?

Wat maakt het OZC en OZS tot good practices?

Een good practice is een methode, aanpak of werkwijze die aantoonbaar rendement heeft opgeleverd en in een bepaalde context de meest efficiënte methode of werkwijze is gebleken.

Door alle betrokkenen wordt het OZC gezien als een ‘good practice’ van samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg. In dit hoofdstuk zetten we nog eens op een rij wat de meerwaarde, de winst is van de gehanteerde werkwijze enerzijds en wat de indicatoren zijn voor het succes van het project anderzijds.

Wat levert het OZC op, wat is het aantoonbare rendement?

- Jongeren komen tot rust en gaan weer leren
- In veel gevallen keren jongeren terug naar de oude school of gaan naar ander regulier onderwijs
- Docenten worden deskundiger in de omgang met jongeren met problemen
- Vo scholen worden ontlast door de tijdelijke ‘uitschoolplaatsing’
- Er is één aanspreekpunt waar scholen met hun vragen terecht kunnen
- Er is minder bureaucratie, snellere hulpverlening
- Men benut elkaars deskundigheid, er is groei van expertise
- Zorgmijdende ouders worden bereikt

Wat zijn de factoren die bijdragen aan het succes van het OZC?

- Eerst formuleren wat nodig is, een duidelijk concept, daarop de organisatie inrichten
- Alle betrokken instellingen hebben een of meer medewerkers of contactpersonen aan het OZC geleverd
- De organisatie van de samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg: een klein, overzichtelijk team met daarin een beperkt aantal hulpverleners die ‘de klus klaren’
- De school van herkomst blijft betrokken en verantwoordelijk

- Divers aanbod (aanbod op maat) voor jongeren met verschillende problemen
- Het concept: de jongere staat voorop, niet het belang van de instelling
- Meteen iets doen, niet doorverwijzen, problemen praktisch oplossen (daadkracht)

Als pluspunten van het Onderwijs Zorg Steunpunt komen naar voren:

- Ambulante begeleiders zijn dagelijks in de school
- Geen versnippering meer over verschillende ambulante begeleiders uit cluster 4
- De lijnen naar de docenten zijn korter, docenten vragen én krijgen sneller hulp
- Leerlingen krijgen eerder hulp
- Er is wekelijks overleg over zorgleerlingen
- Bundeling van krachten
- Bijscholing in de praktijk
- Het OZC als mogelijkheid op de achterhand

Is de werkwijze overdraagbaar?

De door het OZC gehanteerde werkwijze is volgens betrokkenen goed overdraagbaar, maar een aantal voorwaarden zijn wel van belang. Voorwaarden zijn:

- Eén instelling is hoofdverantwoordelijke
- Goede locatiemanager
- Bereid zijn personen te detacheren
- Bereid zijn te investeren
- Bereid zijn indicatiestelling BJZ anders te regelen
- Duidelijk afgebakende doelgroep

Ook de werkwijze van het OZS is gemakkelijk in andere scholen toe te passen. Er is wel één belangrijke voorwaarde voor het goed functioneren van het OZS: het kunnen terugvallen op het OZC. Het is de vraag of een OZS op vo-school wel goed kan functioneren als er niet iets als een OZC op de achtergrond is.

Tot slot

Al met al kan geconcludeerd worden dat het OZC en het OZS stimulerende voorbeelden zijn van samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg. Waar elders die samenwerking heel vaak tot problemen en knelpunten leidt, heeft deze

samenwerking in het samenwerkingsverband Zutphen geleid tot vermindering van bureaucratie, versnelling van de hulpverlening en uitwisseling van expertise.

Als good practice is het project ook zeker te benutten in het kader van het beleid Passend Onderwijs. Ook Passend Onderwijs is gericht op betere samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg met zo weinig mogelijk bureaucratie en zo helder mogelijke procedures. Wellicht kan Passend Onderwijs 'Nieuwe stijl' kansen bieden voor een meer structurele financiering van OZC en OZS.

Bijlage

Overzicht geïnterviewde sleutelpersonen

Dhr. G. Aufleger, ambulante hulpverlener

Mw. K. Braat, Ambulant begeleider SOTOG

Mw. A. Gerbers, leerkracht schakelklas Onderwijs Zorg Centrum

Mw. E. Hillen, zorgcoördinator vo-school het Rhedens locatie Dieren

Mw. P. Jagtman, bestuursvoorzitter van het samenwerkingsverband Zutphen e.o.
tevens rector van een school voor voortgezet onderwijs

Dhr. M. Nagtegaal, contactpersoon bij Bureau Jeugdzorg

Dhr. R. Vet, contactpersoon bij GGNet

Dhr. F. de Vries, bestuursvoorzitter van het Onderwijs Zorg Centrum tevens
voorzitter CvB SOTOG

Dhr. F. Vrolijk, locatiemanager Onderwijs Zorg Centrum

Mw. M. Salentijn, zorgcoördinator vo-school Isendoorn

Dhr. S. Tekoppele, ambulante hulpverlener

'Doen wat helpt'

Onderzoek naar de samenwerking tussen onderwijs en zorg in Zutphen

Het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen is een bovenschoolse voorziening van het Samenwerkingsverband-VO Zutphen e.o. Het Onderwijs Zorg Centrum Zutphen is bedoeld voor de (tijdelijke) opvang en begeleiding van leerlingen die op de eigen school ernstige problemen ondervinden en voor wie hun school geen geschikte oplossing ter beschikking heeft. Vanaf september 2009 functioneert er daarnaast in één van de scholen van het samenwerkingsverband Zutphen e.o. een Onderwijs Zorg Steunpunt (OZS), voorlopig als proefproject. Het OZS is opgezet om problemen bij leerlingen snel te signaleren en docenten én leerlingen op de werkplek te ondersteunen bij de aanpak van die problemen.

Zowel het Onderwijs Zorgcentrum Zutphen als het Onderwijs Zorg Steunpunt zijn stimulerende voorbeelden van de samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg. Waar elders die samenwerking heel vaak tot problemen en knelpunten leidt, heeft deze samenwerking in het samenwerkingsverband Zutphen geleid tot vermindering van bureaucratie, versnelling van de hulpverlening en uitwisseling van expertise. Als good practice zijn het OZC en het OZS ook zeker te benutten in het kader van het beleid 'Passend Onderwijs'. Ook 'Passend Onderwijs' is gericht op betere samenwerking tussen onderwijs en buitenschoolse zorg met zo weinig mogelijk bureaucratie en zo helder mogelijke procedures.

KOHNSTAMM INSTITUUT